

Jako čudno vlogo pa igra pri tem nemška liberalna stranka, ki se večkrat ponaša, kakor bi bila ves avstrijski patrijotizem vzela v najem. Ravno poteguje se za liberške nacijonalce ne, ali njeni listi se ne upajo izreči proti njim in pišejo tako, kakor bi jim ne bil razpust liberškega mestnega zastopa prav po volji. Tudi se že govori, da se ta stranka novih volitev ne udeleži, da tako olajša izdajskim elementom zmago.

Tako dela stranka, ki tako rada kriči o panslavizmu, sedaj ko gre za avstrijski državni interes. Tako dela stranka, na katero se sedaj opira vlada in ki ima svojega zastopnika v ministerstvu. Tu ne bomo preiskovali, zakaj gospodje tako cincajo, ali se boje nemških nacijonalcev ali pa morda na skrivnem simpatizujejo s prusofilskimi življi. Karakteristično je vsekako za to stranko, da sedaj njeni listi pišejo, da je treba gledati, da se ohrani jedinstvo čeških Nemcev. Po tem takem je tem gospodom to jedinstvo več, nego pa avstrijska državna misel. Da Plener ostane le vodja čeških Nemcev, naj se potem tudi cele pokrajine preparirajo za Veliko Nemčijo, tako si misli torej liberalna stranka. To si dobro zapomnimo avstrijski Slovani, da bomo vedeli Plenerju dati primeren odgovor, ko bi bil zopet kedaj tako predrzen, da bi si vsajal dajati nam lekcije o avstrijskem patrijotizmu. Vladni krogi naj pa premislijo, je li v avstrijskem interesu, če se opirajo na stranko, ki se v tako važnem trenutku ne upa javno pokazati avstrijskega domoljubja.

Politični pregled.

Državni zbor se snide dne 3. novembra. Vlada mu že prvi dan predloži proračun, ki bode tudi letos izkazal nekaj prebitka, če tudi ne veliko. Finančni minister je pa tako srečen, da bode zboru mogel naznaniti, da je lanski sklepni račun ugodnejši mimo proračuna. Zbor bode tudi letos kakor lani po okrajšanem potu se posvetoval o budgetu in ga rešil do Božiča. Največ budgetnih točk še niti odseku izročilo ne bode, temveč se bode kar rešilo v zbornici. — V januarji se pa zopet skličejo deželni zbori. Po končanem deželnozborskem zborovanju se pa snide zopet državni zbor, ki bode začel posvetovanje o novem kazenskem zakonu. Dotični odsek hitro nadaljuje posvetovanja o tej stvari in jih bode končal do Božiča, tako da bode v februarji zbornica v plenumu lahko začela obravnavati to stvar, ki se že odlaša več let.

Škofovska posvetovanja. — Odbor škofov je imel zadnje dni posvetovanja na Dunaji, ki so se sukale menda največ okrog verske šole. Odbor je koncem izrekel v pismu do kardinala Grusche svoje obžalovanje, da ga nekaterniki napadajo in pri tem celo mislijo, da koristijo cerkvi. V šolskem vprašanju so škofje vse storili, kar je bilo v njih močeh in niso krivi, če njih prizadevanja niso bila uspešna. Letos v marci so zopet se obrnili do vlade. Da se pa take stvari ne bodo dogajale, kakor se je letos na Dunaji, ko se je katoliškim otrokom prepovedalo v šoli celo glasno delati sveti križ, je treba, da vsi poklicani faktorji sodelujejo, da v vse postavodajne zastope in šolske svete pridejo le pravi katoliški možje. Škofje sami pa ne morejo delati čudežev.

Shod odposlancev čeških klubov bode dne 2. novembra v Pragi. Sedaj so že vse stranke obljubile, da se tega shoda udeleže. Mladočehi bodo s svojimi moravskimi so-

mišljeniki na shodu imeli devet zastopnikov. Kacega vspeha od tega shoda ne pričakujemo, ker bodo baje Mladočehi zahtevali od Staročehov, da naj odložé svoje mandate, da bodo volilei imeli priliko pokazati, če se še ujemajo z njih politiko. Staročeski listi priporočajo, da bi se posvetovali o kakem praktičnem programu za svoje prvo postopanje. Pred vsem naj bi se dogovorili, kako bi se naj obnovila prejšnja desnica, ker le tako bi bilo mogoče se upirati Nemcem. Mladočehi seveda ne bodo za tak praktičen program. Le predobro vedo, da bi takoj zgubili vso popularnost, ko bi se poprijeli praktične politike in bi pri vsaki priliki ne premlevali češkega državnega prava. Baš v tem pravu obstoji namreč njih moč. Narod ne mara nič slišati o praktični politiki, ljubši so mu lepodoneče fraze o njegovem državnem pravu.

Ogersko. — Huda debata v zbornici o tem, da korni poveljnik v Budimpešti položi venec na honvedski spomenik in honvedi ovenčajo Heutzijev spomenik, se je končala s tem, da je osrednji deželni odbor ogerskih honvedov 1848. in 1849. l. sklenil sklicati občni zbor honvedov, da se posvetuje o tej zadevi. Odkritje spomenika se je zatorej moralo odložiti in v zbornici stvar postaviti z dnevnega reda. Skrajna opozicija je pa bila baje sklenila na vsak način preprečiti ovenčanje Heutzijevega spomenika. Opozicijski poslanci so nameravali vstopiti se okrog spomenika, da bi nikdo ne bil mogel do njega, da bi nanj položil venec. Umaknili bi se pa ne bili drugače, kakor če bi jih bili odstranili s silo. Hude debate v zbornici so pa napravile v višjih krogih kaj slab vtis. Dvor se je zaradi tega kar preselil z Ogerskega na Dunaj.

Italija. — Ker se bližajo dnevi novih volitev v zbornico, so se jeli posebno vsi bivši ministri prav marljivo gibati in sklicevati volilne shode, na katerih dokazujejo, da je politika sedanje vlade dobra in v pravem tiru. Tako delajo vladni pristaši, nasprotniki pa obratno prav močno rujejo proti sedanji vladi in hočejo na vsak način pri bližajočih se volitvah vreči sedanjo vlado in se tako odločno izreči zoper te politiko vzlasti kar se tiče trojne zveze.

Srbija. — Ristič jel je že spoznavati, da ni prave zadel, ker je liberalce poklical v ministerstvo. Neki radikalni deputaciji je rekel, da se ustava ne sme rušiti in da bode v slučajih, če pri volitvah zmagajo radikalci, takoj zopet te poklical v ministerstvo. — Kakor zahteva ustava, sklicala se je skupščina na 13. dan novembra, a se bode takoj tudi odložila na dva meseca, se potem koncem decembra razpustila in nove volitve bodo februarja meseca. To se ujema z ustavo. Radikalci pa tudi zahtevajo, da se pri prvem snidenju skupščine voli tudi tretji regent. Tudi to zahteva ustava in zatorej se bodo radikalci lahko z opravičenjem upirali odložitvi skupščine.

Francija. — Debata glede nemirov v Carmauxu bila je v zbornici jako burna. Radikalci so zahtevali podržavljenja rudokopov, zmerni republikanci in monarhisti so pa očitali vladi, da ni zadosti energično postopala proti delavcem. Ministerski predsednik je očital zbornici, da je ta kriva vseh nemirov, ker ni o pravem času vsprejela zakona glede razsodišč mej delavci in delodajatelji. Ko bi naposled ne bil eden poslancev v imenu lastnikov rudokopa se, izjavil, da so ti pripravljeni vso stvar prepustiti posebnemu razsodišču, na kar so vsi drugi predlogi odpadli, bi bilo ta dan ministerstvo dobilo prav gotovo nezaupnico. — Delavci so se tudi izrekli zato, da se stvar izroči razsodišču, na kar je pred par dnevi ministerski predsednik razsodil zadevo v korist delavcem. Štrajk je vsled tega končan in delavci lotili so se zopet dela.

Nemčija. — Nova vojaška predloga je še vedno na dnevnem redu. Bivši kancelar izrekel se je v svojem glasilu odločno proti novi predlogi. Tudi vojaški krogi pruski so baje odločno zoper predlogo, zlasti zoper dveletno službovanje. — Cesar hoče pa na vsak način, da nova predloga prodere in tudi, če bi bilo treba zbornico razpustiti, kar se bode najbrže

zgodilo, kajti zagotavlja se od več strani, da je ni večine v državnem zboru, ki bi vsprejela napominano vojaško predlogo. — Poroča se, da nova vojaška predloga določa mirovno stanje nemške vojske na letnih 492 068 mož pri dveletnem službovanju. Oni, ki so se pregrešili zoper kaz. zakon prisiliti je k triletnemu službovanju. V 24 letih bo naraslo število izvečbanih vojakov na 4.400.000 mož in bo tako nemška vojska nadkrilila francosko in ne bode dosti manjša od ruske.

Obrtnija.

Razstava v Plovdivu.

VII.

Omenili smo že, da je Bolgarija v nekakem preporodu v obrtnem oziru. Stari ročni obrt je še povsod v navadi in se močno razvija, hkratu se pa začinja tovarniški veliki obrt, ki obeta, da bode sčasom zadostoval domačim potrebam, pa tudi izdeloval za druge dežele balkanskega polotoka.

Pri težavnih političnih razmerah se velika industrija ne more hitro razvijati. Ker se silno mnogo najboljših moči potratijo v politiki je naravno, da to nekoliko ovira narodno-gospodarski razvoj. Pa saj velika obrtnija niti v Srbiji niti na Grškem še ni nič kaj razvita, če tudi sta ti dve deželi bili poprej osvobojeni nego Bolgarija. V narodno-gospodarskem oziru se bode pa, kakor se kaže Bolgarija si poprej priborila samostojnost, kakor katera koli balkanska država.

Tkalstvo je bilo že pred stoletji jako razvito kot hišni obrt, ali to več ne zadošča sedanjim zahtevam in potrebam. Potreba je bilo, da se povzdigne tkavstvo tako, da bode moglo izdelavati vse evropska sukna in tkanine. Ker surovin v deželi ne manjka, treba je torej le truda in denarja, da se povzdigne ta obrt in pa podjetnih ljudi. Podjetnega duha je pa precej v tej deželi.

Jeden prvih, ki si je prizadeval povzdigniti tkalsko industrijo, je bil pokojni gabrovski meščan Iv. K. Kalpazanov. On je že pred osvoboditvijo Bolgarije mislil, kako da povzdigne tkalski obrt. Kupoval je razne stroje in orodja za izboljšanje tkalstva. S svojim dobrim vzgledom je tudi spodbudil druge, da so jeli obračati svojo pozornost na izboljšanje tkalstva. V Gabrovu se je bilo začelo bolgarsko šolstvo in iz Gabrova se razširja izboljšanje tekstilne industrije.

Pred dobrimi najstimi leti se je zgoraj omenjeni Kalpazanov seznanil z gabrovskim gimnazijskim profesorjem matematike Karagjozovem. Objavil mu je vse svoje namere in oba moža sta prišla do sklepa, da osnujeta veliko tovarno. To misel sta tudi izvršila. O tej tovarni se je tedaj govorilo po vsej Bolgariji. Sprva se je tovarna morala boriti z mnogimi težavami, kakor vsako novo podjetje. Trudi in skrbi so njenega začetnika Kalpazanova v 51. letu 1889. leta položili v prezgodnji grob. Sedaj je tovarno prevzel gori imenovani profesor Karagjozov, ki je popustil učiteljsko službo, da more vse svoje moči posvetiti novemu podjetju. Tovarna lepo vspeva in njeni

izdelki se morejo meriti že z najboljšimi izdelki v zapadni Evropi. Njeni izdelki se odlikujejo posebno po svoji krasoti in jih kupujejo prve bogataši in tudi knežji dvor v Sofiji.

Na razstavi je razstavila mnogobrojne svoje izdelke v posebnem, jako lepem paviljonu in jih pa občno občudujejo mnogobrojni gledalci. Sodba je občna, da so ti izdelki najpopolnejši na razstavi.

Obrtnijske raznoterosti.

Klej za lesne špranje. Pod imenom „wood Filling“ prodajajo precej drag klej, s katerim se lesne špranje jako dobro zamažejo in izpolnijo. Bolj poceni moremo ta kit napraviti sami, ako vzamemo jeden del kolofonije in jeden del voska, pa oboje raztopima. Ko je zmes popolnoma raztopljena in se več ne peni, se ji pridene jeden del fino stolčene in poprej dobro razbeljene rumene okre. Ta klej se izvrstno drži na mokrem in je tako trd, da ga na pr. lahko z lesom vred stružimo in oblamo.

Sredstvo za snaženje mašin. Železni in jekleni deli vsakega stroja se morejo jako naglo in lepo osnažiti in zlikati z nastopnim sredstvom. Vzemi 5 odstotkov terpentinovega olja, 25 odstotkov stearinovega olja, 25 odstotkov najfinejšega gladilnega rudečila (Polierrot) in 45 odstotkov najfinejšega živalskega oglja. V to zmes prilij špirita in jo namaži s čopičem po delih stroja. Ko se alkohol razpuhti, zdrgni posušeno skorjo proč z zmesjo 45 delov živalskega oglja in 25 delov gladilnega rudečila. Vsi deli so potem jako svitli in lepi.

Rumene ali bele slamnike osnažiš, če jih okrtaiš, potem pa drgneš z lepo sočno citrono, potem pa še vlažne potreseš z žveplom in s čisto krtačo zopet skrtaiš. Slamnik je potem zopet tak kakor nov.

Lak za tla. Dober lak za tla, ki so pobarvana z oljnato barvo, se dobi, če se razstopi 50 gramov šelaka v 210 gramih močnega špirita in se razstopljini pridene 7 gramov kafe in vse precedi skozi platneno cunjo. S tem lakom se tla namažejo in se potem jako lepo svetijo.

Kit za sode in škafe. Lesena posoda se po letu večkrat tako presuši, da kar reži in torej pušča vodo. Temu pa odpomoreš, če vzameš 60 gramov prašičeve masti, 40 gramov soli in 33 gramov voska in to vkupe zmešaš in nad ognjem razstopiš. Razstopljini pridene se 40 gramov lesnega pepela. Posode naj se dobro posuše in razpoke zakitajo se z gorkim tako napravljenim kitom, pa bodo držale.

O prodaji ključev se je te dni izrekla na vprašanje vlade trgovska in obrtniška zbornica v Brnu v nastopnem smislu: Prodajalci železnine in starinarji ne smejo prodajati ključev neznanim osebam in tembolj ne, ker § 469 sedanjega kazenskega zakona tudi ključavničarjem prepoveduje, delati nepoznanim osebam ključe po odtiskih ali pa jih po drugih ključih ponarejati.

Temelji za stroje se šestokrat delajo od peščenca. A pokazalo se je, da olje, kapljajoče od mašine, prav kmalu uniči in razkroji peščeno podlago, tako da se stroj jame zibati in da se nagne ne eno ali drugo stran. Zato ni priporočati, da bi gradili temelje iz peščenega kamenja. Najbolj za to je dobri cement, ki je veliko trpežnejši, nego kateroli kamenje.

Lak za usnje. Jako dober lak za usnje, ki se tudi sveti, se pripravi iz nasičene raztopline očiščenega šelaka v bencinu, kateremu se pridene toliko anilinove črnine (nigrozina), da je lepo črn. Lak se pusti nekaj časa, da se ustavi.